

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

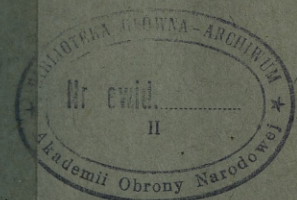
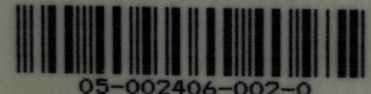
WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA ANALIZ I PROGNOZOWANIA OBRONNEGO

Stanisław DWORECKI

METODA BADANIA ZJAWISK KONFLIKTOWÓRCZYCH

/Skrypt wykładu/

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/2406

62183

WARSZAWA

1994

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ STRATEGICZNO-OBRONNY
KATEDRA ANALIZ I PROGNOZOWANIA OBRONNEGO

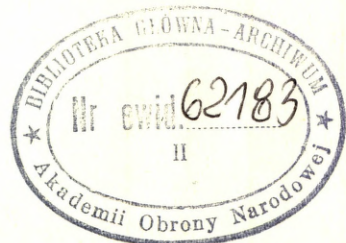
Stanisław DWORECKI

METODA BADANIA ZJAWISK KONFLIKTOWYCH
(Skrypt wykładu)

5/2406

2

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. ZJAWISKA KONFLIKTOGENNE	6
2. BADANIE ZJAWISK KONFLIKTOGENNYCH	9
2.1. Diagnozowanie	10
2.2. Dozorowanie	13
2.3. Genezowanie	16
2.4. Prognozowanie	17
PODSUMOWANIE	19
BIBLIOGRAFIA	21

"Aby wiele osiągnąć, trzeba często uciekać się do śmiałych i ryzykownych posunięć. Sztuka rozwiązywania konfliktów między motywem solidności, a motywem rywalizacji, między dążeniami altruistycznymi, a egoistycznymi, między poświęceniem, a zimną obojętnością jest szczególnie potrzebna w naszej skomplikowanej epoce."

J. Koziński

WSTĘP

Na pewno truizmem jest twierdzenie, że tworzenie i funkcjonowanie systemu obronnego państwa w poważnej mierze uzależnione jest od geopolitycznego położenia Polski, uwarunkowań politycznych i społecznych oraz możliwości ekonomicznych kraju. Te ostatecznie determinują możliwości potencjału obronnego, który należy rozpatrywać i tworzyć na zasadzie rozsądnego kompromisu. Kompromis ten dotyczy możliwości potencjału gospodarki narodowej i potrzeb potencjału obronnego, wynikających z dających się racjonalnie prognozować, obiektywnych i subiektywnych zagrożeń militarnych i pozamilitarnych. Kwalifikacja zjawiska (zdarzenia, sytuacji), jako potencjalne zagrożenie jest pojęciem względnym i wynika ze znanej zasady "punkt widzenia zależy od miejsca siedzenia."

Rozpatrzmy dla przykładu zjawiska towarzyszące wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce w 1981 r. Były szef rezydentury KGB w Warszawie w latach 1973-1984, gen. Witalij PAWŁOW oświadczył w wywiadzie dla PAP, że "ani w 1980, ani w 1981 roku, Polsce nie zagrażała radziecka interwencja zbrojna"¹/. Kilka zdań dalej już uściśla "... jeśli w Polsce, zajmującej strategiczne położenie na liniach komunikacji z naszą Zachodnią Grupą Wojsk, doszło do masowych walk, do rzezi, to państwa Układu Warszawskiego podjęłyby **naturalne** (podkr. autora) wysiłki na rzecz

¹/Por.: "A wejść nie chcieli?" Gazeta Wyborcza nr 34 (11/3) z dnia 10.02.1993 r., s. 6.

bezpieczeństwa komunikacji (podkr. autora)."

Na tle tej wypowiedzi rodzą się pytania: co to znaczy naturalne wysiłki?; Czy tylko na rzecz bezpieczeństwa komunikacji?; Dlaczego aż państwa Układu Warszawskiego? Na część pytań daje odpowiedź gen. PAWŁOW w dalszej części wywiadu: "... źródłem zaniepokojenia polskiego kierownictwa mogło być stanowisko Ericha Honeckera (NRD) i Todora Ziwkowa, którzy (...) nalegali na rozwiązania siłowe." Na drugie pytanie można odpowiedzieć pytaniem²: czy byłoby przyzwolenie państw Układu Warszawskiego na pozbycie się władzy komunistycznej w Polsce, wystąpienie z sojuszu wojskowego i RWPG; czy dalej ZSRR dostarczałby nam ropę, gaz, rudę żelaza itp. surowce zgodnie z wcześniej zawartymi umowami? Widać z powyższego, iż ocena sytuacji nie jest rzeczą łatwą. Należy najpierw uwzględnić szereg uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, zależności i związki przyczynowo-skutkowe, a później ocenić na ile sytuacja jest konfliktotwórcza (zagrożenie bezpieczeństwa).

Przeobrażenia jakie mają ostatnio miejsce w Europie w zasadniczy sposób zmieniają polityczną mapę naszego kontynentu, a co za tym idzie i ocenę zjawisk im towarzyszących.

Jednowymiarowe zagrożenie, rozpatrywane dotychczas w ramach strategicznego konfliktu zbrojnego na osi Wschód-Zachód może być z dużym prawdopodobieństwem zastąpione mniej jasnym i trudno przewidywalnym konfliktem lokalnym. Nie można wykluczyć, że na pewnym etapie, w określonych uwarunkowaniach społeczno-politycznych i militarnych, rozszerzy się on angażując inne państwa. Takim punktem zapalnym jest np. była Jugosławia. Nie napawa również optymizmem wypowiedź rosyjskiego ministra spraw zagranicznych Andrieja KOZYRIEWA w Sztokholmie, na posiedzeniu Rady Ministrów KBWE, w dniu 14.12.1992 r. Z wypowiedzi tej³, dowiadujemy się,

---

²/Tamże; por. komentarz L. Bójko.

³/Por. "Kozyriew zażartował." Gazeta Wyborcza nr 294 z dnia 15.12.1992 r., s. 1.

że cały obszar dawnego Związku Radzieckiego należy do sfery interesów Rosji. Będziemy ich bronić wszystkimi dostępnymi środkami, w tym militarnymi i gospodarczymi", i dalej "Jeśli międzynarodowe sankcje przeciwko Serbii nie zostaną zniesione, Rosja podejmie jednostronne środki obrony swych interesów." Jak daleko idąca jest zbieżność cytowanych wypowiedzi (!), których z całą pewnością nie można lekceważyć, przy badaniu zjawisk sprzyjających rozprzestrzenianiu się konfliktów.

Oznacza to, że każde państwo, w tym i Polska, powinno mieć odpowiednio zorganizowany i wyposażony system bezpieczeństwa, który byłby w stanie zapewnić stabilność wewnętrzną, suwerenność i niepodległość oraz przeciwdziałać zagrożeniom z najbardziej prawdopodobnych kierunków. Zagrożenia te mogą rodzić się na tle różnych procesów i sytuacji, zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych oraz militarnych i pozamilitarnych⁴/.

Nie można bagatelizować szczególnie tych ostatnich, które niosą ze sobą znaczny ładunek zagrożenia stabilności wewnętrznej i bezpieczeństwa państwa. Weźmy dla przykładu wyzwoloną agresję wobec Cyganów w MŁAWIE; konflikt na tle religijnym w PRZEMYSŁU; blokady dróg i okupowanie budynków administracji państwowej lub samorządowej; samowolne zmienianie nazw ulic z polskich na niemieckie; nasilający się napływ azylantów itd. Tych kilka przykładów unaocznia nam aktualny stan rzeczy i zjawisk oraz skłania do głębszego zainteresowania się nimi w celu prognozowania ich rozwoju. Trudno w tym miejscu zgodzić się ze stanowiskiem jednego z posłów, który stwierdził: "Poczekamy, zobaczymy". Jako wojskowy uważam, iż lepiej i bezpieczniej jest zaskakiwać niż być zaskakiwanym. Stąd potrzeba rozpoznania, badania i oceny faktów oraz symptomów mogących zawierać załączki zjawisk konfliktogennych. Subiektywne postrzeganie zjawiska nie prowadzi do konstruktywnych wniosków, a tym samym do podejmowania racjonalnych decyzji.

---

⁴/Por. "Bezpieczeństwo Polski w aspekcie Małej Konstytucji."
Wojsko i Wychowanie nr 2, 1993 r.

1. ZJAWISKA KONFLIKTOGENNE

Przez zjawiska konfliktogenne rozumiane tu będą zdarzenia^{5/} charakteryzujące istniejącą rzeczywistość (procesy i sytuacje). A to dlatego, iż zjawisko - w odróżnieniu od zdarzenia - uwzględnia bardziej postrzegalność zmiany lub trwania jakiegoś wycinka (fragmentu) rzeczywistości, wynikającej ze stanu rzeczy lub działania. Przy czym mogą one być skutkiem podjęcia, bądź zaniechania jakichś działań. Zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku zaistnieją pewne fakty, te z kolei zawierają w sobie w o wiele większym stopniu niż zjawiska, jako takie, ideę obiektywności. Zjawisko może być pozorem, indywidualnym postrzeganiem procesów (sytuacji), podczas gdy fakt, uważany jest zawsze za realnie istniejący. Dlatego w dalszej części będą rozpatrywane zjawiska, pod kątem teoretycznej możliwości i praktycznie prawdopodobnego starcia się faktami determinującymi bezpieczeństwo państwa^{6/}. Celem takich badań jest prognozowanie zagrożeń, a w konsekwencji - wypracowanie strategii zapobiegania im, przeciwdziałania lub likwidowania skutków (tablica).

Oznacza to, iż przedmiotem badań będą zjawiska destrukcyjne, w których zaistniały lub jest możliwe wystąpienie faktów doprowadzających do zagrożenia stabilności i bezpieczeństwa państwa. Można o nich powiedzieć, że są to zjawiska konfliktogenne. Jakże zatem należy podjąć działania aby tak nie było. Zjawiska konstruktywne mogą być przedmiotem badań tylko w celu uniknięcia działań mogących spowodować zanik warunków do ich trwania.

---

^{5/}Zob. T. Pszczołowski; Mała Encyklopedia prakseologii i teorii organizacji." Wyd. Ossolineum. 1978 r., s. 294.

^{6/}Zob.: Wojsko i Wychowanie. Op. cit.

Tablica

Rodzaj zjawiska		Chwila		Polityka działania	Chwila reakcji
		t_o	t_p		
Statyczne	Destrukcyjne	1	0	Przeciwdziałanie i likwidowanie	t_p
					t_o
	Konstruktywne	1	0	Sprzyjanie	$t_o; t_p$
		0	0		t_o
Dynamiczne	Destrukcyjne	1	0	Likwidowanie	t_o
		1	0		Przeciwdziałanie
	Konstruktywne	0	1	Sprzyjanie	t_o
		1	0		t_p

- 1 - stwierdzona lub prognozowana obecność cech zjawiska;
 2 - brak cech lub małe prawdopodobieństwo ich wystąpienia;
 t_o - chwila obserwacji;
 t_p - chwila prognozowania;
 $t_p > t_o$.

Nie bez znaczenia jest tu przedstawienie interpretacji działania (polityki działania). W literaturze przedmiotu możemy spotkać się z różnymi podejściami^{7/}. Przyjmujemy, że polityka działania traktowana będzie jako predykat sześćoargumentowy:

^{7/}Por.: T. Pszczołowski; Op. cit., s. 56-59.

D (x, y, z, v, w, s)

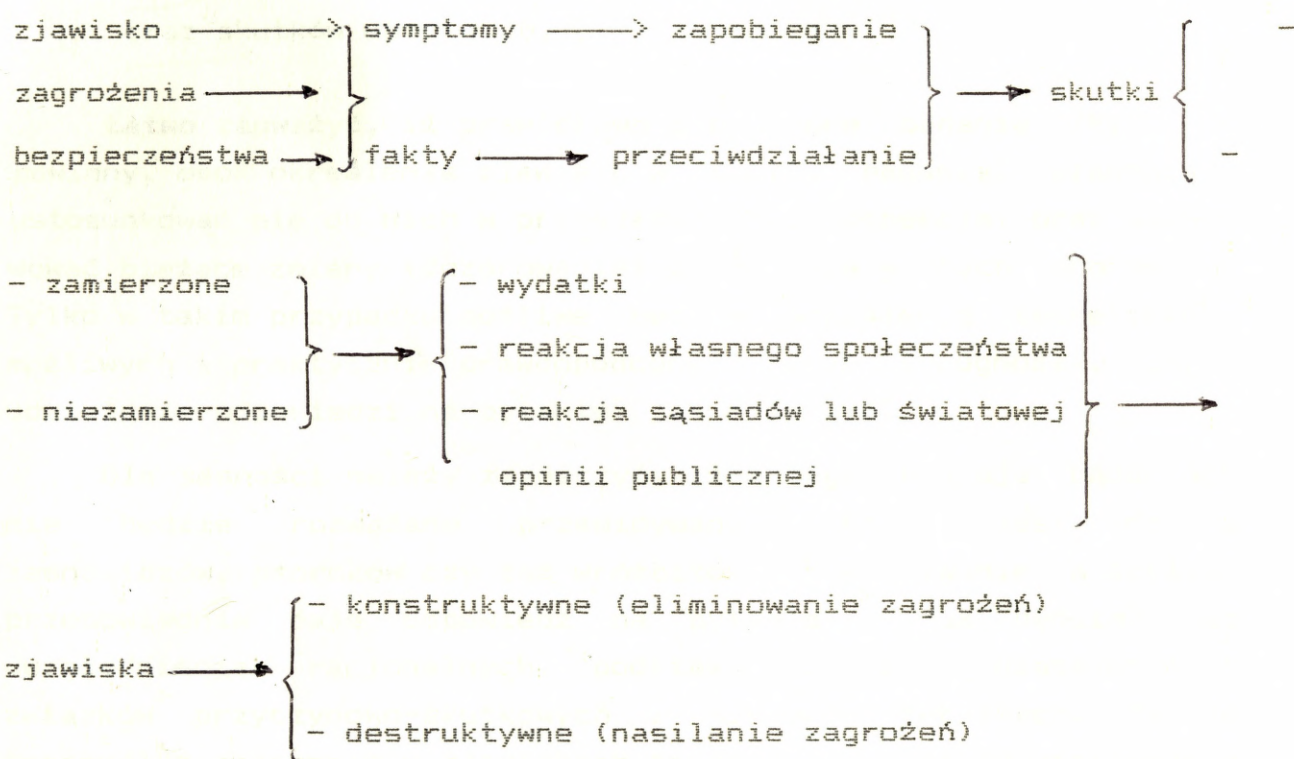
- gdzie: D - działanie (polityka działania);
x - sprawca (kto podjął działania?);
y - operacja (co wykonał?; rodzaj czynności);
z - modalność działania (w sensie konieczności i możliwości):
a) modalność sposobu działania (w jaki sposób?);
b) modalność środków (jakich środków użyto?);
v - umiejscowienie działania (w kontekście, co było "przed" i "po"?);
a) aspekt czasowy (kiedy podjęto działania?);
b) aspekt przestrzenny (gdzie działano, na jakich płaszczyznach?);
c) aspekt okolicznościowy (w jakich uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych podjęto działanie);
w - uzasadnienie działania (w sensie racjonalności):
a) przyczyny (z jakich powodów podjęto działanie?);
b) celowość (w jakim celu działano?);
c) intencjonalność (w jakim stanie wiedzy o relacjach przyczynowo-skutkowych działano?);
s - efekt działania (jakie są lub mogą być skutki podjętego działania?).

Zapis ten można zinterpretować na przykład w ten sposób: w związku z nasilającymi się ostatnio działaniami bojówek na granicy (v), w celu zapobieżenia tym akcjom (w), minister spraw zagranicznych (x) wezwał odpowiedniego ambasadora (y) i wręczył mu notę protestacyjną (z), uzyskując zapewnienie (s), iż jego kraj w sprawie tego faktu podejmie stosowne decyzje.

Z przedstawionego przykładu wynika, iż zjawisko powinno być dokładnie rozpoznane w aspekcie związków przyczynowo-skutkowych i sprzężeń zwrotnych, aby można było podjąć racjonalne działania - w wypadku powodowania faktycznego zagrożenia lub - w wypadku przeciwnym - zaniechanie działania. Wiąże się z tym eliminowanie pseudoproblemów i peryferyjnych zjawisk oraz hierarchizacja zjawisk konfliktogennych.

2. BADANIE ZJAWISK KONFLIKTOGENNYCH

Badanie zjawisk konfliktogennych występujących w obszarach: społeczno-politycznym, ekonomiczno-gospodarczym, narodowościowo-etnicznym, religijnym, ekologicznym, bezpieczeństwa publicznego, czy militarnym jest bardzo trudne, gdyż nie dają się one jednoznacznie zdefiniować i ilościowo opisać (zmierzyć). Podjęcie takich badań jest jednak konieczne. Przemawia za tym choćby następujący zapis:

O jakości wyników badań i ich przydatności praktycznej (użyteczności) do prognozowania rozwoju sytuacji (zjawisk konfliktowych) w wyżej wymienionych obszarach decydują takie elementy jak:

- wiarygodna identyfikacja zjawisk (zdarzeń, procesów^{8/});

^{8/}Tamże; s. 185; Proces to splot albo pasmo zdarzeń permutacyjnych przebiegające w czasie, ujmowane jako całość ze względu na jakieś wyróżnione cechy.

- określenie mechanizmów i uwarunkowań sprawiających, że tak, a nie inaczej działa się w przeszłości;
- ustalenie przesłanek i związków przyczynowo-skutkowych wskazujących na to jak może działać się w przyszłości;
- określenie obszarów i narzędzi (stymulatorów) sterowania rozwojem zjawisk;
- ustalenie współrzędnych rozsądnego układu odniesienia, tzw. otoczenia bliższego i dalszego, badanych zjawisk i ich związków (relacji) z tym otoczeniem;
- precyzyjne określenie celów zamierzonych i przewidywalnych oraz skutków ubocznych.

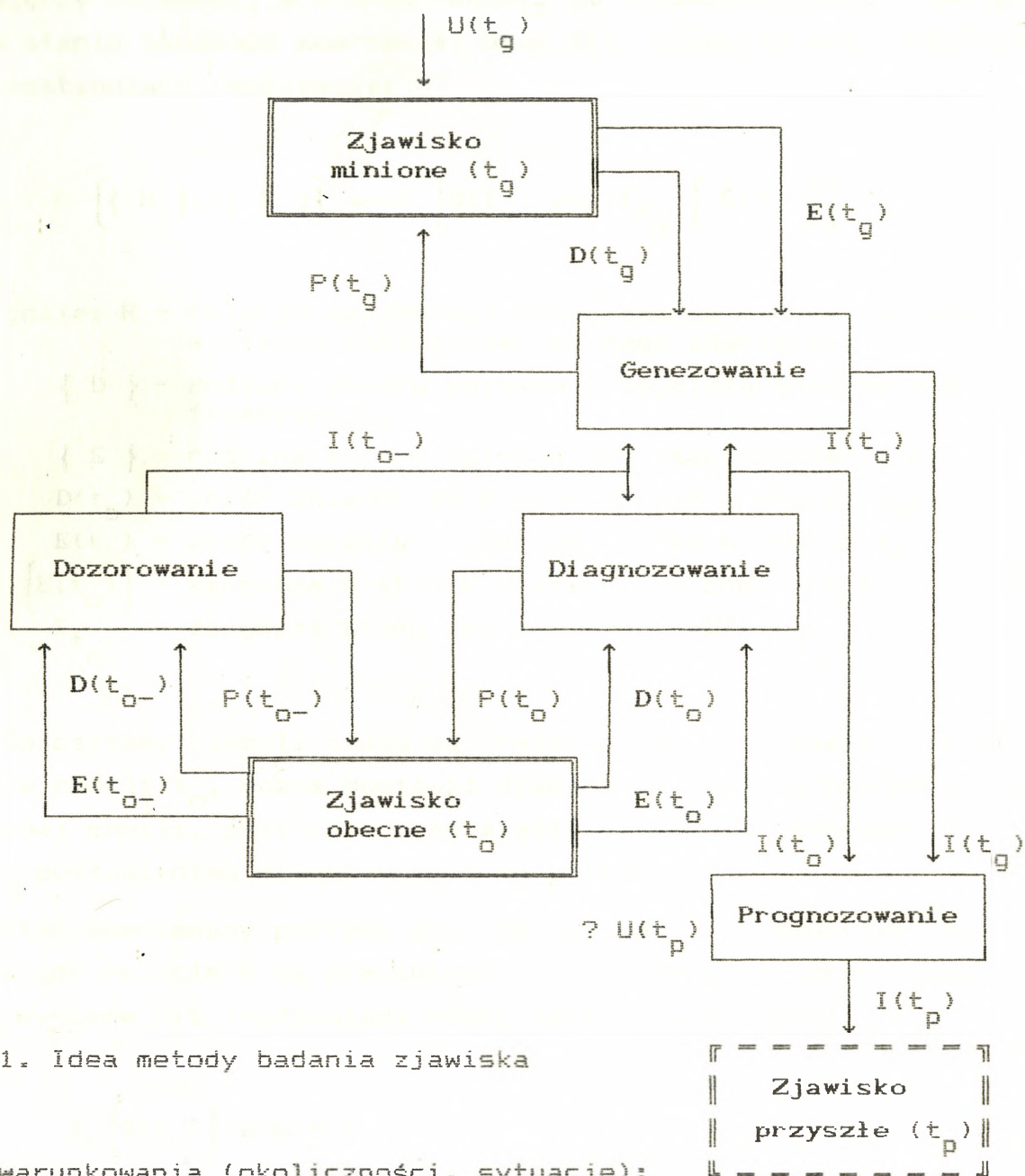
Łatwo zauważyć, iż prawidłowo prowadzone badania /Rys. 1/ powinny, obok określenia zjawiska w chwili badania (diagnoza), ustosunkować się do nich w przeszłości (retrospekcja) oraz obserwować bieżące zmiany (dozorowanie) zachodzące w tych procesach. Tylko w takim przypadku możliwe będzie określenie teoretycznie możliwych i praktycznie prawdopodobnych zmian (prognoza), czyli udzielenie odpowiedzi na pytanie: jak może być?

Dla jasności należy zaznaczyć, iż w tego rodzaju badaniach nie będzie rozważane przewidywanie, które jest domeną jasnowidzów, proroków czy też wróżbitów. Przewidywanie, a ściślej przepowiednia daje odpowiedź na pytanie - jak będzie? bez uwzględnienia racjonalnych podstaw, naukowo uzasadnionych związków przyczynowo-skutkowych i sprzężeń zwrotnych. Ma to szczególne znaczenie w zjawiskach trudnych do zalgorytmizowania oraz gdy badane wielkości nie są kwantytatywne.

2.1. Diagnozowanie

Diagnozowanie polega na określeniu (rozpoznanie) wyróżnionego zjawiska w chwili t_0 , to jest w chwili w której prowadzone jest badanie. W wyniku diagnozowania formułowana jest diagnoza, czyli odpowiedź na pytanie - jak jest? Badacz w oparciu

o stwierdzone fakty, wyniki analizy identyfikacyjnej zastanego

Rys. 1. Idea metody badania zjawiska

U - uwarunkowania (okoliczności, sytuacje);

P - pytanie dlaczego tak?

D - zbiór informacji identyfikującej objawy;

E - zbiór opisujący stan badanego zjawiska;

I - uzasadnienie stanu zjawiska (dlatego bo ...);

t - chwila czasowa odnosząca się do: o - diagnozowania;

o_- - dozorowania; g - genezowania; p - prognozowania.

stanu rzeczy (objawów) i znajomości relacji wzajemnego odwzorowania między objawami, a stanem faktycznym wypowiada się o domniemanym stanie badanego zdarzenia. Stąd dla diagnozowania słuszną jest następująca implikacja:

$$R \{ \{ D \}, \{ E \} \} \longrightarrow [D(t_0) \longrightarrow I_{t_0} (E(t_0))]$$

gdzie: R - relacje wzajemnego odwzorowania między objawami, a stanem faktycznym badanego zdarzenia;

{ D } - rodzina zbioru objawów D (wyników analizy identyfikacyjnej);

{ E } - rodzina zbioru opisującego stan zdarzenia E;

$D(t_0)$ - zbiór objawów zarejestrowanych w chwili t_0 ;

$E(t_0)$ - zbiór opisujący stan zdarzenia w chwili t_0 ;

$I(E(t_0))$ - diagnoza o stanie zdarzenia w chwili t_0 ;

I_{t_0} - diagnoza stanu zdarzenia w chwili t_0 .

Co czytamy: jeżeli znane są relacje R, to znając objawy $D(t_0)$ w chwili t_0 , można postawić diagnozę I_{t_0} stanu zdarzenia w tej samej chwili, przy czym czas między uzyskaniem wyników badania, a postawieniem diagnozy jest tu pomijany.

Stan domniemany pokrywa się ze stanem rzeczywistym tylko wtedy, gdy relacje R są prawidłowo i jednoznacznie określone, a zbiór wyników $D(t_0)$ odpowiada rzeczywistości. Wówczas:

$$I_{t_0}(E(t_0)) \equiv E(t_0)$$

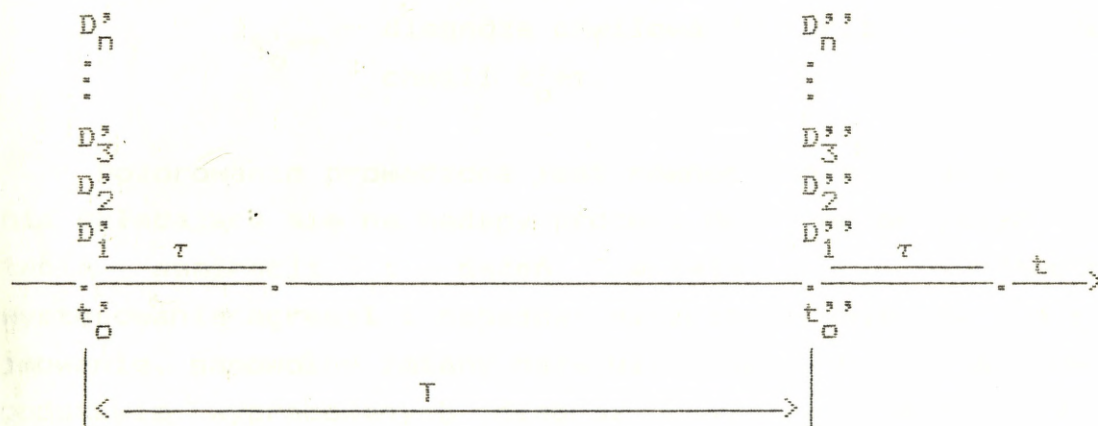
Stąd w diagnozowaniu tak ważne jest ustalenie wszystkich (możliwych) związków przyczynowo-skutkowych i wzajemnych sprzężeń zwrotnych R, występujących w badanym zdarzeniu (np. strajk generalny, demonstrowanie siły, konflikt graniczny), rzetelne i wiarygodne odwzorowanie stanu faktycznego E (jak został zorganizowany strajk, gdzie i w jakiej liczbie przegrupowano siły zbrojne

lub przekroczono granicę, jakie są skutki tych zdarzeń itp.) oraz co spowodowało taki stan rzeczy D (np. wzrastające zubożenie społeczeństwa, dążenia i aspiracje narodowościowe, obrona suwerenności lub bezpieczeństwa państwa).

2.2. Dozorowanie

27

Dozorowanie polega na bieżącej ciągłej lub dyskretnej obserwacji zdarzeń składających się na badany proces (np. ww.). Można więc przyjąć, że dozorowanie polega na ciągłym lub dyskretnym odnawianiu (uaktualnianiu) diagnozy, albo generowaniu diagnoz chwilowych z dostatecznie małą zwłoką czasową. Dostarcza ono informacji o każdej zmianie zachodzącej w badanym procesie. Przy czym, jeżeli wszystkie badania potrzebne do postawienia diagnozy chwilowej w trakcie dozorowania są realizowane w ten sposób, iż ich wyniki otrzymuje się w tej samej chwili t_0 , to taki sposób dozorowania można nazwać dozorowaniem równoległym (Rys. 2).

Rys. 2. Przykład dozorowania równoległego

Stąd dla dozorowania równoległego słuszną jest następująca implikacja:

$$R \left\{ \{D\}, \{E\} \right\} \longrightarrow_{t'_0 \in T_d} \left[D(t'_0) \longrightarrow I_{t'_0 + \tau} \left(E(t'_0) \right) \right]$$

oraz nierówność:

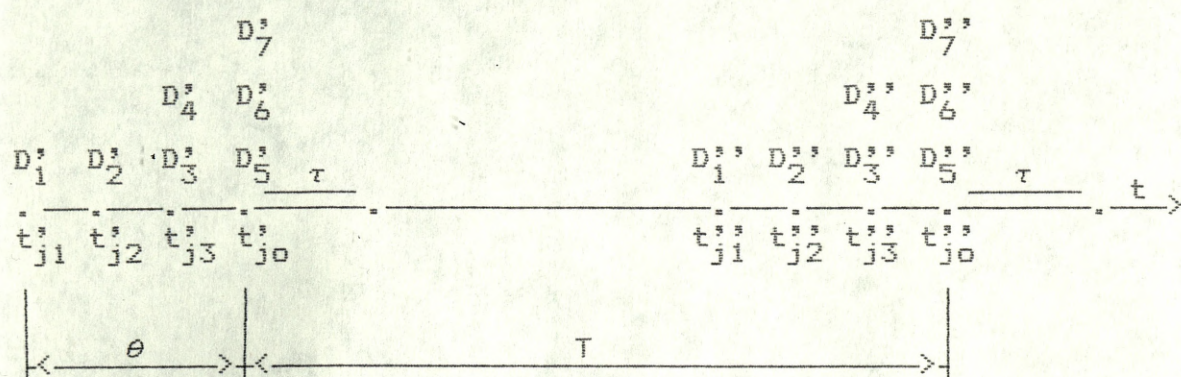
$$\tau < \lambda < \tau + T$$

- gdzie: T_d - czas dozorowania;
 T - okres dozorowania (powtarzania się operacji dozorujących);
 λ - zwłoka dostarczenia informacji o zmianie stanu zdarzenia (między zbadaniem, a poinformowaniem);
 τ - zwłoka dostarczenia diagnozy chwilowej (suma czasu potrzebnego na wygenerowanie diagnozy chwilowej i czasu potrzebnego na jej przesłanie analitykowi);
 $D'_1, D'_2, D'_3, \dots, D''_1, D''_2, D''_3, \dots$ - zbiory objawów stwierdzonych w chwilach t'_0 i t''_0 (prowadzenia badań dozorujących);
 $I_{t'_0 + \tau}$ - diagnoza chwilowa dostarczona analitykowi w chwili $t'_0 + \tau$.

Dozorowanie prowadzone jest równocześnie i obejmuje zdarzenia składające się na badany proces. Mogą one dotyczyć np. narastania aspiracji i dążeń mniejszości narodowościowych, występowania agresji i napadów; niszczenia obiektów lub ich przemowienie, samowolne zmiany nazw ulic, budowanie pomników itp. Na podstawie wypracowanych diagnoz chwilowych można uaktualnić (uściślić) diagnozę postawioną dla chwili t_0 .

Jeżeli badania potrzebne do postawienia diagnozy chwilowej realizuje się w taki sposób, iż wyniki otrzymuje się kolejno (niejednocześnie), to taki sposób dozorowania można nazwać dozowaniem sekwencyjnym. Oznacza to, że diagnozę chwilową opracowuje się na podstawie wyników $D(t'_j)$ uzyskanych w chwilach t'_j po-

przedzających chwilę t'_0 oraz wyników $D(t'_0)$ uzyskanych w chwili t'_0 (Rys. 3).

Rys. 3. Przykład dozoru sekwencyjnego

Występuje tu niebezpieczeństwo, że w chwili t'_0 wyniki $D(t'_j)$ staną się nieaktualne (objawy odpowiednich zdarzeń uległy zmianie). Wpływa to oczywiście na wiarygodność diagnozy chwilowej. Dlatego należy dążyć do tego, aby czas θ realizacji cyklu sprawdzeń był możliwie krótki.

Dla dozoru sekwencyjnego słuszna jest następująca implikacja:

$$R \left(\{D\}, \{E\} \right) \longrightarrow \left[\left[\{D(t'_j)\} \wedge D(t'_0) \right] \longrightarrow I_{t'_0+\tau} \left(E(t'_0) \right) \right]$$

$$t'_0 \in T_d$$

$$t'_j < t'_0$$

oraz nierówność:

$$\tau < \lambda < \tau + T + \theta$$

Diagnostowanie
 Diagnostowaniem sekwencyjnym mogą być objęte zarówno zdarzenia, jak i pasmo zdarzeń⁹. W zasadniczy sposób przyczynia się

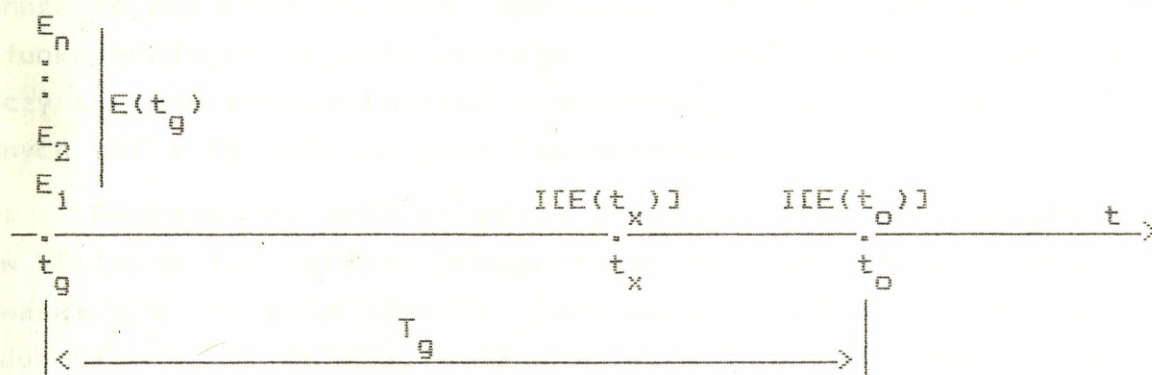
⁹/Tamże; s. 157. Pasma zdarzeń, to zespół zdarzeń (czynów)

ono do uwiarygodnienia diagnozy szczególnie w tak złożonych zjawiskach jak społeczno-polityczne, ekonomiczno-gospodarcze, etniczne itp. Umożliwia ono precyzyjniejsze uwzględnienie skutków wszelkich zmian wynikających z sytuacji i okoliczności w jakich realizowane jest zdarzenie (pasmo zdarzeń lub proces).

2.3. Genezowanie

Genezowanie (retrospekcja) polega na określeniu zdarzenia, które zaistniało w chwili t_g poprzedzającej chwilę t_o , w której prowadzone jest badanie tego zdarzenia. Jest to więc odtworzenie historii zdarzenia, czyli retrospektywne spojrzenie na nie.

Genezę powinno się opracowywać na podstawie (Rys. 4):

Rys. 4. Przykład genezowania zdarzenia

T_g - okres genezowania (perspektywa czasowa).

- dostępnej diagnozy dla chwili t_o , to jest na podstawie znajomości $I [E(t_o)]$;

- znajomości przynajmniej niektórych stanów $I [E(t_x)]$ w chwilach poprzedzających t_o , to znaczy $t_x < t_o$, ale jednocześnie $t_x \neq t_o$;

następczych, zazębiających się kolejno częściami swych chwil.

- znajomości uwarunkowań (sytuacji, okoliczności) $U_{t_j}^{t_0}$ w jakich odbywało się zdarzenie w czasie poprzedzającym chwilę t_0 , przy czym $t_j < t_0$;

- znajomości prawdopodobieństw zmiany stanu zdarzenia, tj. macierzy prawdopodobieństw przejść $\| P_g(E) \|$.

Dla genezowania słuszną jest następująca implikacja:

$$\left[I \left(E(t_0) \right), I \left(E(t_x) \right), U_{t_j}^{t_0}, \| P_g(E) \| \right] \longrightarrow I \left(E(t_g) \right)$$

Genezowanie ma szczególne znaczenie w badaniu procesów w ww. obszarach zjawisk, a głównie dla racjonalnego ich prognozowania. Może to dotyczyć zarówno budowania struktur organizacyjnych i funkcjonalnych organów administracji państwowej i samorządowej, czy systemu bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego, koniecznych sił i środków do jego zapewnienia.

Genezowanie może dotyczyć przebiegu zdarzeń mających miejsce w bliższej lub dalszej perspektywie czasowej np. w operacji lub walkach w rejonie Zatoki Perskiej, na Bliskim Wschodzie, w Jugosławii, Wietnamie, bądź w wojnach lub konfliktach militarnych wcześniej prowadzonych, czy też konflikty społeczne w Polsce, Czechosłowacji lub na Węgrzech. Materiałem źródłowym do prowadzenia genezowania może być dokumentacja operacyjna, wspomnienia uczestników i inne udokumentowane zapisy dotyczące badanego zdarzenia.

2.4. Prognozowanie

Prognozowanie polega na określeniu przebiegu zdarzeń, które teoretycznie mogą zaistnieć w przyszłości w chwilach t_p , następujących po chwili t_0 i jest duże prawdopodobieństwo, że

tak może być. Oznacza to, że $t_p = t_o$ i $t_p > t_o$.

Prognoza powinna być opracowana na podstawie:

- diagnozy dla chwili t_o , tzn. $I [E(t_o)]$;
- znajomości wyników genezowania $I [E(t_g)]$ stanu zdarzenia w możliwej do zbadania perspektywie czasowej T_g , przy czym $t_g < t_o$, lub (i);
- znajomości przynajmniej niektórych stanów zdarzenia w chwilach t_x , poprzedzających chwilę t_o , tzn. $I [E(t_x)]$, przy czym $t_x < t_o$;
- prognozowanych uwarunkowań (sytuacji, okoliczności) $U_{t_o}^{t_p}$, jakie mogą zaistnieć (wystąpić) w przedziale od chwili t_o do chwili t_p , której dotyczy prognozowany stan zdarzenia;
- znajomość prognozowanej macierzy prawdopodobieństw przejść zmiany stanu zdarzenia w różnych sytuacjach, tzn. $\| P_p(E) \|$.

Dla prognozowania można zatem zapisać następującą implikację:

$$\left[I [E(t_o)], I [E(t_g)] \vee \left(I [E(t_x)], U_{t_o}^{t_p}, \| P_p(E) \| \right) \right] \longrightarrow I [E(t_p)]$$

Prognoza jest tym bardziej wiarygodna, im dokładniejsze są i szerszego zakresu dotyczą informacje na których się opiera oraz im krótszy jest okres prognozowania t_p . Prognozowanie rozwoju zjawisk w aspekcie ich potencjalnego skutkowania zagrożeniem stabilności bezpieczeństwa państwa może być różnie oceniane, o czym była mowa we wstępie. Zjawiska mające miejsce w naszym otoczeniu (u sąsiadów) mogą zawierać znamiona wskazujące na powstawanie zagrożenia lub konfliktu. Z kolei procesy zachodzące w Polsce mogą być ignorowane przez nasze społeczeństwo, czy władze państwowe, natomiast stanowić zagrożenia z punktu widzenia sąsiadów.

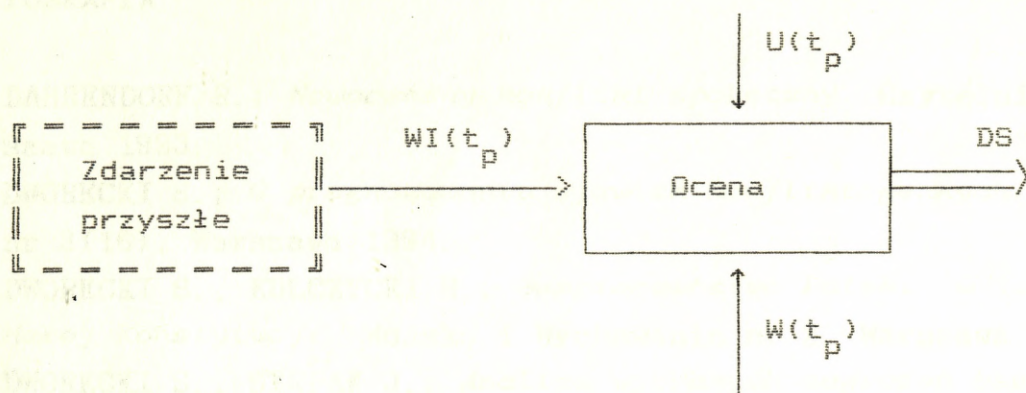
PODSUMOWANIE

Z przedstawionych rozważań wynika, iż wszystkie zaprezentowane formy (fazy) metody badania¹⁰ / zjawisk konfliktogennych są ze sobą ściśle powiązane i każda z nich zawiera diagnozę jako przynajmniej jeden z elementów składowych. Potwierdza to wcześniejsze stwierdzenie, iż rzetelne rozpoznanie i prawidłowe zidentyfikowanie tych zjawisk w momencie ich badania, ma decydujący wpływ na wiarygodność prognozy. Równocześnie bardzo ważny jest zbiór informacji i dostępność do niego, co umożliwia pełniejszą i wieloaspektową analizę i syntezę procesów, poznać i zrozumieć ich istotę, ustalić prawidłowości oraz związki i relacje przyczynowo-skutkowe. Jest to konieczne do racjonalnego wnioskowania, jako że nie zawsze to co bywa (bywało) musi mieć miejsce w przyszłości.

Dla uniknięcia subiektywnych wniosków, należy przeprowadzić pogłębione studia identyfikacyjne zjawisk i ich retrospektywną ocenę. Wiąże się z tym potrzeba zbudowania banku informacji oraz wyposażenia analityków w nowoczesne narzędzia wspomagające proces zbierania, przetwarzania i analizowania informacji. Nie bez znaczenia dla wiarygodności wyników badań jest możliwość zweryfikowania ich przy pomocy symulacji komputerowej. Ta ostatnia umożliwia symulowanie różnych zdarzeń, sytuacji i uwarunkowań jakie im towarzyszyły i mogą w przyszłości towarzyszyć. Rozpatrzenie wielu wariantów zdarzeń, w krótkim czasie i przy małych nakładach finansowych, poza wyciąganiem konstruktywnych wniosków, ułatwia określenie i dobór dostatecznie precyzyjnych kryteriów oceny oraz wartościowania przyjętych rozwiązań, w sensie wartości liczbowych, czy choćby treści merytorycznej. Uwiarygodnione w ten sposób wyniki badań powinny stanowić podstawę do podejmowania naukowo uzasadnionych decyzji sprawczych /Rys. 5/.

---

¹⁰ /Por., Rozwadowski T., Diagnostyka techniczna obiektów złożonych. Warszawa - WAT, 1974 r., s. 22-27.

Rys. 5. Struktura podejmowania decyzji sprawczej.

$WI(t_p)$ - warianty prognozowanego zdarzenia;

$U(t_p)$ - prognozowane uwarunkowania (zewnętrzne i wewnętrzne, obiektywne i subiektywne);

$W(t_p)$ - warunki decydenta (wymagania i ograniczenia);

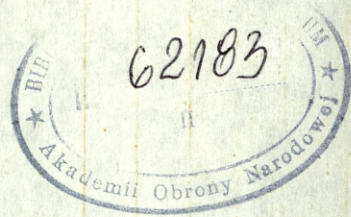
DS - decyzja sprawcza.

Dla podejmowania strategicznych decyzji politycznych, w zakresie tworzenia systemu bezpieczeństwa państwa, istotny wpływ ma stopień prawdopodobności określenia prognozowanych uwarunkowań, jakie mogą zaistnieć między innymi w obszarze stosunków społeczno-politycznych; rozwoju ekonomiczno-gospodarczego, dążeń mniejszości narodowych, etnicznych i wyznaniowych; degradacji środowiska naturalnego w Polsce i naszym otoczeniu oraz prestiż, zakres i skuteczność oddziaływania organizacji i stowarzyszeń międzynarodowych (ONZ, KBWE, Wspólnota Europejska, NATO itp.). Również ważne jest sformułowanie przez decydentów (elity polityczne) wymagań i ograniczeń. Mogą one wynikać np. z polskiej racji stanu, ograniczeń doktrynalnych, unormowania prawa konstytucyjnego, międzynarodowych umów dwustronnych i wielostronnych oraz innych obwarowań.

BIBLIOGRAFIA

1. DAHRENDORF R.; *Nowoczesny konflikt społeczny*. Czytelnik. Warszawa 1993.
2. DWORECKI S.; *O prognozowaniu zjawisk konfliktogennych*. ZN AON nr 3(16), Warszawa 1994.
3. DWORECKI S., KULCZYCKI R.; *Bezpieczeństwo Polski w aspekcie Małej Konstytucji*. Wojsko i Wychowanie nr 2. Warszawa 1993.
4. DWORECKI S., STEPAK J.; *Analiza wybranych zagrożeń bezpieczeństwa militarnego Polski*. AON. Warszawa 1993.
5. ŁATOWSKI H.; *Bezpieczeństwo polityczne obywateli*. Wojsko i Wychowanie nr 4. Warszawa 1993.
6. MADEJSKI A. (red.); *Ocena i prognoza zagrożeń polityczno-militarnych RP oraz właściwości przyszłych działań wojennych*. AON. Warszawa 1992.
7. MLICKI M.; *Konflikty społeczne. Przesłanki i dylematy działań zbrojnych*. Warszawa 1992.
8. PSZCZOŁOWSKI T.; *Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji*. Ossolineum 1978.
9. ROZWADOWSKI T.; *Diagnostyka techniczna obiektów złożonych*. WAT. Warszawa 1974.
10. RYSZKA F.; *Polityka i wojna*. Warszawa 1975.
11. STEFANOWICZ J.; *Rzeczpospolitej pole bezpieczeństwa*. Warszawa 1993.
12. ZIĘBA R.; *Pojęcie i istota bezpieczeństwa państwa w stosunkach międzynarodowych*. Sprawy Międzynarodowe nr 10. 1989.

62183
II

A circular purple stamp from the National Defense Academy (Akademii Obrony Narodowej). The text "Akademii Obrony Narodowej" is written along the bottom inner edge of the circle. At the top, the letters "BIB" are visible. The number "62183" is handwritten in the center, with the Roman numeral "II" written below it. Two small stars are positioned on the left and right sides of the circle.